

Черняков В.В.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЯКОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗКУЛЬТУРИ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ НА ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті подано результати дослідження на предмет оцінки школярами професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури та встановлено їх рейтинг з точки зору учнів.

Ключові слова: професійно-педагогічні якості, вчитель фізичної культури, соціально-педагогічна активність, виховний вплив.

Аннотация. Черняков В.В. Профессионально-педагогические качества учителя физической культуры как условие эффективности воспитательного влияния на школьников. В статье показаны результаты исследования на предмет оценивания школьниками профессионально-педагогических качеств учителя физической культуры и определён их рейтинг с точки зрения учеников.

Ключевые слова: профессионально-педагогические качества, учитель физической культуры, социально-педагогическая активность, воспитательное влияние.

Annotation: Chernyakov V.V. The professional and pedagogical qualities of the teacher of physical culture as a condition of efficiency of educational influence on schoolboys. In article results of research for evaluations are shown by schoolboys of is professional-pedagogical qualities of the teacher of physical culture and their rating from the point of view of pupils is certain.

Key words: professional-pedagogical qualities, the teacher of physical culture, socially and pedagogical activity, educational influence.

Постановка проблеми. Основоположною рушійною силою соціального відтворення та надбання – культурного, економічного та політичного в будь-якому існуючому суспільстві виступає велична постать вчителя. Без його визначальної педагогічної праці унеможливаються соціальний поступ нації та будь-які прагнення суспільства й досягнення держави.

Педагогічна професія виступає його специфічною творчою місією. Місія педагога – це не лише його власні інтереси, мотиви, плани, а й те, що більше його власного "Я". Мова, перш за все, йдеться про систему ідей, традицій, культури в широкому розумінні цього слова і вчитель, як посередник між цими категоріями і школярами, має зростити гідних продовжувачів здобутків людської цивілізації. Особливою мірою це стосується вчителя фізичної культури та його педагогічної діяльності.

Аналіз літературних джерел. До проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання постійно звертаються як відомі науковці, так і початківці. Одним з перспективних шляхів вирішення зазначеної проблеми є вивчення процесу формування професійної майстерності, визначення психологічних закономірностей цього процесу, розробка рекомендацій для його оптимального плину, подальший розвиток педагогічної майстерності в умовах практичної діяльності тощо [1, 4, 5].

Розглядаючи навчально-виховний процес як органічну частину суспільно важливих процесів сучасна школа розглядається в контексті багатогранного духовного життя дитячого колективу, в якому вчитель та школярі поєднуються великою кількістю інтересів та захоплень [2, 8].

Стан сучасного рівня освіти, а також спрямованість на становлення та розвиток суспільної особистості молодшої людини у значній мірі визначають пошук нових технологій підготовки фахівців з фізичного виховання, формують відповідне суспільне замовлення на окремі структурні підсистеми та сфери пов'язані з підготовкою вчителів [3, 9].

Невечерні виховні можливості фізичного виховання вимагають поєднання професійно-педагогічної підготовки вчителів фізичної культури з формуванням у них соціально важливих якостей ще в стінах вищого навчального закладу [10]. Спрямованість навчально-виховного процесу на факультеті фізичного виховання має визначатись професійно-педагогічними якостями, притаманними вчителю та які розуміють школярі.

Саме тому важливим постає проблема визначення відношення школярів до професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури.

Аналіз наявної психолого-педагогічної та науково-методичної літератури показує, що проблема формування професійно-педагогічної підготовки вчителя фізичної культури отримала досить широке висвітлення.

Проте в науково-педагогічній літературі недостатньо висвітлене питання оцінювання школярами професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури та потенційних можливостей виховного впливу соціально-педагогічної діяльності на основі оцінювання його педагогічних якостей.

Мета роботи: дослідити потенційні можливості виховного впливу на школярів педагогічної діяльності вчителя фізичної культури на основі оцінювання учнями його професійно-педагогічних якостей.

Дослідження проводилося на базі загальноосвітніх шкіл м. Чернігова. Дослідженням було охоплено 750 учнів 6-10 класів загальноосвітніх шкіл.

Результати дослідження. Авторитет вчителя фізичної культури та невичерпні виховні можливості його педагогічної діяльності залежать від рівня сформованості його професійно-педагогічних якостей. Враховуючи вищесказане нами було проведено дослідження на предмет оцінювання учнями професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури.

Школярам було запропоновано оцінити 15 педагогічних якостей, які є основою професійної готовності вчителя фізичної культури й визначити ступінь їх важливості для його професійно-педагогічної діяльності. До переліку зазначених якостей нами було включено наступні якості: спортивна підготовка, проведення цікавих уроків, індивідуальний підхід, організаційні здібності, працьовитість, новизна в роботі, знання індивідуальних особливостей учнів, спеціальні та загальні знання, вміння висловлюватись логічно й чітко, володіння рідною мовою, продуктивність діяльності, прагнення до самовдосконалення, творчість, спостережливість, ерудиція.

У таблиці 1 показані кількісні показники відповідей школярів, котрим було запропоновано визначити важливість професійно-педагогічних якостей, якими повинен володіти вчитель фізичної культури. Дослідженням були охоплені по 150 учнів кожного класу.

Оцінюючи важливість професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури, учні 6-х класів на перше місце поставили спортивну підготовку – 92 відповіді. На друге місце школярі поставили таку якість як проведення цікавих уроків – 84 відповіді. Третє місце шестикласники віддали індивідуальному підходу – 77 відповідей. Далі вони розташували такі якості як організаційні здібності – 74, працьовитість – 73, новизна в роботі – 65.

Таблиця 1

Кількісні показники оцінки професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури школярами

Якість	6 кл.		7 кл.		8 кл.		9 кл.		10 кл.	
	к	м	к	м	к	м	к	м	к	м
Проведення цікавих уроків	84	2	73	2	62	2	80	2	95	1
Спортивна підготовка	92	1	74	1	68	1	87	1	78	2
Індивідуальний підхід	77	3	61	8	51	6	64	6	74	3
Працьовитість	73	5	70	3	55	3	69	3	59	4
Новизна в роботі	65	6	62	7	55	3	54	9	56	5
Спостережливість	49	14	65	6	48	7	64	6	52	6
Вміння висловлюватись логічно і чітко	57	9	68	4	54	4	66	5	51	7
Володіння рідною мовою	56	10	50	10	40	10	48	12	49	8
Організаційні здібності	74	4	58	9	55	3	68	4	46	9
Спеціальні та загальні знання	59	8	46	12	55	3	63	7	46	9
Знання індивідуальних особливостей учнів	61	7	67	5	52	5	52	10	46	10
Прагнення до самовдосконалення	53	12	44	13	52	5	55	8	44	11
Творчість	51	13	47	11	38	11	49	11	42	12
Продуктивність діяльності	55	11	74	1	45	8	49	11	38	13
Ерудиція	42	15	50	10	43	9	39	13	28	14

к – кількість відповідей, м – місце

Визначаючи важливість якостей учні 7-х класів на перше місце поставили спортивну підготовку та продуктивності діяльності – по 74 відповіді. Друге місце вони віддали проведенню цікавих уроків – 73 відповіді. На третьому місці семикласники хочуть бачити хочуть бачити таку якість як працьовитість – 70. Далі вони розташували такі якості: вміння висловлюватись логічно й чітко – 68, знання індивідуальних особливостей учнів – 67.

Восьмикласники на перше місце поставили таку якість як спортивна підготовка – 68 відповідей. Другою за важливістю вони вважають проведення цікавих уроків – 62 відповіді. На третє місце учні 8-х класів поставили працьовитість, спеціальні та загальні знання, організаційні здібності та новизну роботи – по 55 відповідей.

Учні 9-х класів найважливішою якістю вчителя фізичної культури вважають спортивну підготовку – 87 відповідей. На другому місці у дев'ятикласників розмістилась така якість як проведення цікавих уроків – 80 відповідей. Третє місце посідає працьовитість – 69 відповідей. Далі слідує організаційні здібності – 68 відповіді, вміння висловлюватись логічно і чітко – 66 відповідей, індивідуальний підхід та спостережливість по – 64 відповіді.

Учні 10-х класів на перше місце ставлять проведення цікавих уроків – 95 відповідей. Спортивну підготовку десятикласники вважають другою за значенням – 78 відповідей. Третє місце вони відвели індивідуальному підходу – 74 відповіді. За ними розташувались працьовитість – 59 відповідей, новизна в роботі – 56 відповідей, спостережливість – 52 відповіді.

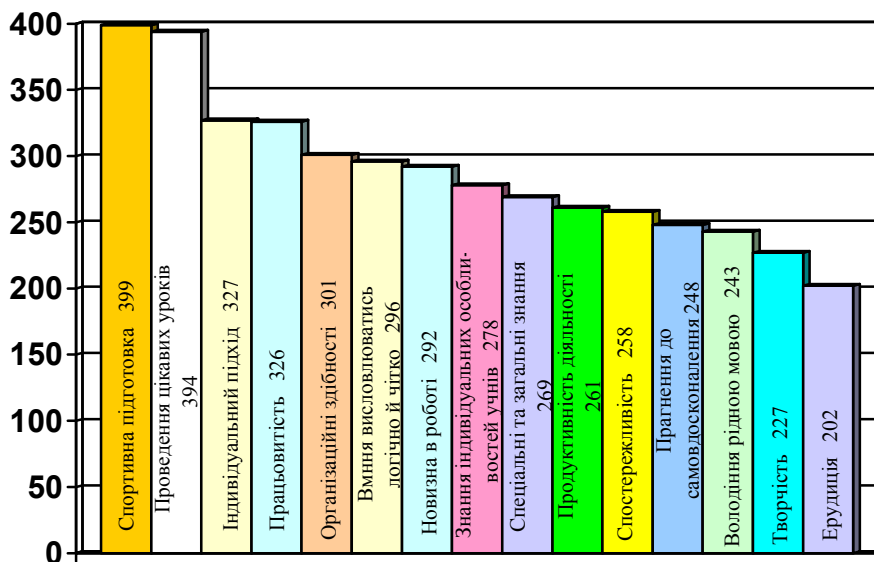

Рис. 1. Рейтинг оцінки професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури учнями 6-10 класів

Узагальнюючи відповіді школярів маємо визначити, що найважливішою професійно-педагогічною якістю вчителя фізичної культури учні вважають таку якість як спортивна підготовка – 399 відповідей. На друге місце вони поставили проведення цікавих уроків – 394 відповіді. Третьою за значенням діти вважають індивідуальний підхід – 327 відповідей. Далі учні розмістили такі якості вчителя як працьовитість – 326 відповідей, організаційні здібності – 301 відповідь, вміння висловлюватись логічно й чітко – 296 відповідей.

Оцінюючи важливість професійно-педагогічних якостей вчителя фізичної культури, учні ставлять на перші місця такі якості, які є особливо важливими для його професійно-педагогічної діяльності та які повною мірою визначають його фахові можливості у створенні позитивного ставлення школярів до фізичного виховання. Оскільки, як відомо, саме ці якості виступають якісною характеристикою фахової підготовки вчителя фізичної культури, то вони безперечно виступають також і визначальними умовами його виховного впливу на школярів та, зокрема, соціально-педагогічної активності.

Поставивши на перше місце спортивну підготовку школярі свідомо визначають, що без неї вони не бачать вчителя фізичної культури як справжнього фахівця, який відповідає їхнім прагненням та сподіванням. І це з наукової точки зору має свій визначальний сенс, оскільки вчитель, котрий відповідає тим вимогам, які "висувають" до нього діти, має перевагу у створенні виховного впливу на них.

Організуючи фізкультурні та спортивно-масові заходи вчитель фізичної культури як під час навчально-виховного процесу в школі так і поза ним в процесі підготовки та проведення взаємодіє та спілкується з великою кількістю як педагогів так і школярів та їхніх батьків. Врахування цих особливостей фізкультурно-спортивної діяльності дає можливість стверджувати, що соціально активний фахівець з фізичного виховання особистим прикладом впливає на становлення особистості школяра.

Виявляючи високий рівень особистої фахової підготовки в процесі соціально-педагогічної діяльності та взаємодіючи із різними соціальними суб'єктами вчитель фізичної культури перетворюється на позитивний взірць, зразок, який особистим прикладом веде за собою своїх вихованців у майбутнє суспільне життя та якого вони безоглядно наслідують.

Висновки та перспективи подальших розвідок в даному напрямку

- Професійно-педагогічні якості складають обов'язкову невід'ємну частину фахового світогляду вчителя фізичної культури та виступають детермінантою соціально-педагогічної активності.
- Високий рівень оцінки професійно-педагогічних якостей вчителя учнями є фактором, який виступає основою його виховного впливу на них.
- Ознайомлення вчителів фізичної культури з результатами оцінювання їх професійно-педагогічних якостей школярами та урахування результатів дослідження в педагогічній діяльності є важливим фактором позитивного ставлення учнів до фізичної культури та спорту.

Література

1. Бобрівський В. Проблеми психолого-педагогічної підготовки вчителя до роботи в сучасній школі // Рідна школа. – 2 002. – №3. – С.22-26.
2. Воляннюк Н.Ю. Сучасні аспекти професійної підготовки фахівців з фізичної культури та спорту // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 1999. – №19. – С.34-37.
3. Гарунов Э. Чтобы учитель хорошо работал, он должен быть хорошо подготовлен // Начальная школа. – 2000. – №5. – С.97-99.
4. Данилко М.Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури // Автореф. дис. канд. наук із фіз. вих. і спорту. – 2000. – 20 с.
5. Зубанова Н.Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури // Автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту. – Л. – 1998. – 20 с.
6. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – К.: Рад. шк., 1988. – 272 с.
7. Чесноков А.В. Формирование профессиональных качеств педагога по физической культуре // Теория и практика физической культуры. – 2001. – №10. – С. 18-21.
8. Beashel P., Taylor J. Sport Examined. London. 1986. – p. 31-146.

Надійшла до редакції 29.03.2007 р.